

राज्यातील पैसे भरून प्रलंबित असणाऱ्या कृषिपंपाचे ऊर्जाकरणासाठी उच्चदाब वितरण प्रणाली (HVDS) राबविणेबाबत.

महाराष्ट्र राज्यात महावितरणद्वारे मार्च २०१७ अखेर ४०,६८,२२० कृषिपंप ग्राहकांना वीज जोडणी देऊन पुरवठा करण्यात येत आहे. सध्याचे प्रचलित पध्दतीनुसार या सर्व कृषिपंप ग्राहकांना वीज पुरवठा करण्याकरिता ६३ केव्हीए / १०० केव्हीए क्षमतेचे विद्युत रोहित्रे उभारण्यात येतात व त्या रोहित्रावरील लघुदाब वाहिनीद्वारे कृषिपंपांना वीज पुरवठा करण्यात येतो. एका रोहित्रावरून जवळपास १५-२० कृषी ग्राहकांना वीज पुरवठा देण्यात येतो. लघुदाब वाहिनीची लांबी वाढल्यामुळे ग्राहकांना कमी दाबाने वीज पुरवठा होणे, विद्युत पुरवठ्यामध्ये वारंवार बिघाड होऊन ग्राहकांचा वीज पुरवठा खंडित होणे, तांत्रिक वीज हानी वाढणे, रोहित्र बिघाड होण्याच्या प्रमाणामध्ये वाढ, विद्युत अपघात, लघुदाब वाहिनीवर हुक टाकून विद्युत चोरी करणे इत्यादी समस्यांना सध्याच्या विद्युत प्रणालीमुळे कृषीग्राहकांना सामोरे जावे लागते. त्यामुळे शेतीपंपांना अखंडीत व शाश्वत वीज पुरवठा करण्याचे उद्दिष्ट साध्य होण्यास अडचणी येतात. वरील समस्या कमी करण्यासाठी राज्यातील कृषिपंपांना उच्चदाब वितरण प्रणालीद्वारे (HVDS) वीज पुरवठा करण्याचे प्रस्तावित धोरण निश्चित करण्यात आले आहे.

मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे अध्यक्षतेखाली नागपूर येथील विधानमंडळाच्या शीतकालीन सत्रात दि. १२.१२.२०१७ रोजी झालेल्या जिल्हानिहाय आढावा सभेमध्ये मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी कृषिपंप ग्राहकांसाठी उच्चदाब वितरण प्रणाली राबविण्याबाबत सूचना दिल्या होत्या. तसेच उच्चदाब प्रणाली (HVDS) योजनेचा प्रस्ताव मंत्रीमंडळाच्या मान्यतेकरिता सादर करण्याचे निर्देश दिले होते. तसेच, मा. ऊर्जामंत्री महोदयांनीसुद्धा यापुढे संपूर्ण कृषि पंपाचे वीज कनेक्शन उच्च दाब वितरण प्रणालीद्वारेच देण्याचे जाहिर केलेले आहे.

त्यानुसार राज्यात मार्च २०१८ अखेर पैसे भरून प्रलंबित राहणाऱ्या संभाव्य २,२४,७८५ कृषिपंपांना HVDS प्रणालीद्वारे विद्युत पुरवठा करण्याच्या रु. ५०४८.१३ कोटी इतक्या निधीचा प्रस्ताव शासनाने शासन निर्णय क्र.उविप्र-२०१८/प्र.क्र.३०/ऊर्जा-५ दि. ०५.०५.२०१८ अन्वये मंजूर केला आहे. सादर प्रस्तावामध्ये रु. ४४९६.६९ कोटी इतका निधी उच्चदाब वितरण प्रणाली (HVDS) उभारणेकरिता व रु. ५५१.४४ कोटी इतका निधी २२६ नवीन उपकेंद्रे उभारण्याकरिता प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

उच्चदाब वितरण HVDS प्रणालीचे फायदे :

अ) अखंडीत व शाश्वत वीज पुरवठा -

सध्याच्या विद्युत प्रणालीत लघुदाब वाहिन्यांची लांबी जास्त असल्यामुळे व त्यामधून वाहणारा विद्युत प्रवाह अधिक असल्यामुळे ग्राहकांना कमी दाबाने वीज पुरवठा होत असतो. तसेच, वाहिनीमध्ये व

विद्युत उपकरणामध्ये वारंवार बिघाड होऊन विद्युत पुरवठा खंडीत होण्याचे प्रकार होत असतात. उच्चदाब प्रणाली (HVDS) योजना राबविल्यास वाहिन्यांतील विद्युत प्रवाहात साधारणपणे २५ पटीने घट होईल. त्यामुळे वाहिनीमध्ये व विद्युत उपकरणात बिघाड होऊन विद्युत पुरवठा खंडीत होण्याच्या प्रमाणात खूप घट होईल. तसेच विद्युत उपकरणांच्या आयुष्यमानात वाढ होईल व कृषी ग्राहकांना अखंडीत व शाश्वत वीजपुरवठा देणे शक्य होईल.

ब) विद्युत अपघातात घट -

उच्चदाब वाहिनी उपकेंद्रातून सर्किट ब्रेकरद्वारे नियंत्रित होत असल्याने वीजेची तार तुटल्यास ताबडतोब विद्युत पुरवठा बंद होईल व तार तुटल्यामुळे होणाऱ्या संभावीत अपघातामध्ये घट होईल.

क) विद्युत हानीत होणारी घट -

उच्चदाब प्रणालीमध्ये (HVDS) उच्चदाब वाहिन्यांवरील विद्युत प्रवाह मोठ्या प्रमाणात कमी झाल्यामुळे व तसेच उच्चदाब वाहिन्यांवर आकडे टाकून वीज चोरी करता येणार नसल्यामुळे वितरण हानी कमी होण्यास मदत होणार आहे. तसेच, कृषी ग्राहकांना योग्य दाबाने वीजपुरवठा करणे शक्य होईल.

ड) रोहित्र बिघाडाच्या प्रमाणात घट-

सदर उच्चदाब वितरण प्रणाली राबविल्याने लघुदाब वितरण हानीमध्ये घट होणार आहे. तसेच लघुदाब वाहिनीवर हुक टाकून होणाऱ्या वीजेची हानी टाळता येईल आणि ज्यामुळे तसेच रोहित्र जळण्याचे प्रमाण कमी होईल. सदर योजनेअंतर्गत प्रत्येक रोहित्रावर एक किंवा दोन कृषि पंपाचा पुरवठा असल्यामुळे ग्राहकांमध्ये रोहित्र स्वामित्वाची भावना निर्माण होईल व त्यामुळे सदर रोहित्रावरून अनधिकृत विज जोडणी होणार नाही. यामुळे रोहित्र नादुरुस्त होण्याचे प्रमाण खूप कमी होईल.

उच्चदाब वितरण प्रणाली राबविण्याची कार्यपध्दती:-

- (१) या प्रणालीसाठी १० केव्हीए, १६ केव्हीए व २५ केव्हीए क्षमतेचे रोहित्रे वापरण्यात येईल व उच्चदाब वाहिनी ही ग्राहकांच्या विहीरीपर्यंत उभारण्यात येईल, जेणेकरून विज ग्राहकांची जोडणी लघुदाब वाहिनी विरहीत राहिल.
- (२) या योजनेअंतर्गत ग्राहकांच्या विद्युतभार मागणीच्या अनुषंगाने विद्युत रोहित्रांची क्षमता ठरविण्यात येईल. उदा. जर एखाद्या ग्राहकाचा मंजूर विद्युतभार ७.५ अश्वशक्ती किंवा त्यापेक्षा कमी असेल तर १० केव्हीए क्षमतेचे रोहित्र वापरण्यात येईल, १० अश्वशक्ती विद्युतभार असलेल्या ग्राहकांसाठी १६ केव्हीए क्षमतेचे रोहित्र वापरण्यात येईल. एखाद्या ठिकाणी २ किंवा ३ ग्राहकांना वीज पुरवठा पाहिजे असल्यास त्यांच्या विद्युतभाराच्या प्रमाणात विद्युत रोहित्रांची निवड करण्यात येईल.

(३) प्रत्येक रोहित्रावर विजेच्या अंकेक्षणासाठी स्वतंत्र मिटर व ग्राहकांच्या विजेच्या वापराची नोंद घेण्याकरीता विद्युत मिटर बसविण्यात येईल, त्यामुळे ग्राहकांचे अचूक मीटर वाचन व विजेचे अंकेक्षण उपलब्ध होऊ शकेल.

सदर योजनेकरिता शासनाने विदर्भ व मराठवाडयातील प्रलंबित कृषीपंप वीजजोडणीसाठी लागणारा एकूण रु. २२४८.०९ कोटी इतका निधी अनुदान स्वरूपात सन २०१८-१९ व २०१९-२० या वर्षी महावितरण कंपनीस वितरीत करण्यास मान्यता दिली आहे. तसेच, उर्वरित महाराष्ट्रातील पैसे भरून प्रलंबित असणाऱ्या कृषीपंपांना उच्चदाब वितरण प्रणालीद्वारे (HVDS) वीजजोडणी देण्याकरिता रु. २७९९.५९ कोटी इतका निधी Market Borrowing द्वारे कर्ज घेऊन उभारण्यास महावितरण कंपनीस मान्यता दिली आहे. तसेच, सदर कर्ज उभारण्यास शासनाने हमी दिली असून त्यावरील हमी शुल्क माफ करण्यात येणार आहे व कृषीपंपांना वीजपुरवठा देण्याचे काम सन २०१८-१९ व सन २०१९-२० मध्ये पूर्ण करण्यात येईल. मार्च २०१८ अखेर पैसे भरून प्रलंबित अर्जदारांची यादी महावितरणचे web portal वर प्रसिद्ध करण्यात आलेली आहे व कृषीपंपाच्या ज्येष्ठतेनुसार वरील सर्व प्रलंबित अर्जदारांना विज पुरवठा करण्यात येईल..

जिल्हानिहाय पैसे भरून प्रलंबित असणाऱ्या कृषीपंपांची संख्येची यादी खालीलप्रमाणे आहे -

अ.क्र.	जिल्हा	मार्च २०१८ पर्यंत एकूण संभाव्य पैसे भरून प्रलंबित कृषीपंप	एकूण (रु. कोटीमध्ये)
१	अकोला	८५३६	१९२.०१
२	बुलढाणा	४३६२	९६.२२
३	वाशिम	६८८६	१५३.६१
४	अमरावती	३१७०	७०.७५
५	यवतमाळ	७९५४	१७६.६४
६	नागपूर	४३४५	९५.७४
७	वर्धा	३२७७	७२.०७
८	भंडारा	२३५३	५७.३२
९	गोंदिया	४४७	१३.६९
१०	चंद्रपूर	४१५०	११२.९६
११	गडचिरोली	३६७४	९३.५३
विदर्भ		४९१५४	११३४.५३
१२	औरंगाबाद	६१९७	१३७.७१
१३	जालना	१२३९३	२७५.१७
१४	बीड	५९४७	१३२.३०
१५	लातूर	२६६१	६०.१७
१६	उस्मानाबाद	४६८७	१०५.०३
१७	हिंगोली	४८३६	१०७.९०
१८	नांदेड	६७०६	१४९.७९
१९	परभणी	३९६३	८८.१८
मराठवाडा		४७३९०	१०५६.२५
विदर्भ व मराठवाडा		९६५४४	२१९०.७७
२०	बृहन्मुंबई	०	०.००
२१	ठाणे	३९७	१०.३९
२२	पालघर	९८४	२१.९१
२३	रायगड	७६६	१७.६५
२४	रत्नागिरी	१२७३	२७.६६
२५	सिंधुदुर्ग	१६५७	३७.६५
कोकण		५०७७	११५.२६
२६	अहमदनगर	१३११७	२९२.१३
२७	नाशिक	१९६२८	४३६.७९
२८	धुळे	६१६३	१३६.९८
२९	जळगांव	१०१८९	२२७.११
३०	नंदुरबार	३८७२	८७.०६
उत्तर महाराष्ट्र		५२९६९	११८०.०७
३१	पुणे	१२१०१	२६९.१६
३२	सातारा	१४३८२	३१८.८८
३३	सोलापूर	१४७१६	३२७.९९
३४	कोल्हापूर	१०४०२	२३१.६३
३५	सांगली	१८५९४	४१४.३५
पश्चिम महाराष्ट्र		७०१९५	१५६२.०१
उर्वरित महाराष्ट्र		१२८२४१	२८५७.३५
एकूण		२२४७८५	५०४८.१३